

THE MUSIC LEGACY OF COUNT JOZEF MAILÁTH V. IN MEDZIBODROŽIE

HUDOBNÉ DEDIČSTVO GRÓFA JOZEFA MAILÁTHA V. V MEDZIBODROŽÍ

Mgr. Iveta Štrbák Pandiová, PhD.

Department of Music, Faculty of Education, Constantine the Philosopher University in Nitra,
Nitra, Slovakia

ABSTRACT

The article draws attention to the musical and music-pedagogical activity of an important personality from the noble aristocratic family of the Székelyi Mailáth family - Count Jozef Mailáth V., who worked in Medzibodrožie, based in Pribeník manor at the turn of the 19th and 20th centuries. Significant musical as well as musical pedagogical activity of this aristocratic family is little known and unexplored for Slovak musical history. Extremely rare guests of this family, among whom the name of István Thomán (a pupil of Ferenc Liszt and a teacher of Béla Bartók) often appears, are proof of the musical passion and quality of regular music making in the Mailáth manor house, which significantly enriched the cultural life in Medzibodrožie.

Key words: aristocratic family of the Székelyi Mailáth family, Jozef Mailáth V., musical heritage, Medzibodrožie.

ABSTRAKT

Príspevok upriamuje pozornosť na hudobnú a hudobnopedagogickú činnosť významnej osobnosti z urodzeného šľachtického rodu Székelyi Mailáthovcov – grófa Jozefa Mailátha V., ktorý pôsobil v Medzibodroží, so sídlom v Pribeníckom kaštieli na prelome 19.-20. storočia. Významná hudobná ako aj hudobnopedagogická činnosť tohto šľachtického rodu je pre slovenskú hudobnú históriu málo známa a neprebádaná. Mimoriadne vzácní hostia tohto rodu, medzi ktorými sa často objavuje aj meno Istvána Thomána (žiak Ferenc Liszta a učiteľ Bélu Bartóka), sú dôkazom hudobnej zanietenosti a kvality pravidelného muzicírovania v pribeníckom kaštieli Mailáthovcov, ktorým významným spôsobom obohatili kultúrny život v Medzibodroží.

Kľúčové slová: šľachtická rodina Székelyi Mailáthovcov, Jozef Mailáth V., hudobné dedičstvo, Medzibodrožie.

ÚVOD

V 19. a 20. storočí bola na východnom Slovensku veľmi vplyvná a známa rodina Székhelyi Mailáthovcov, najmä vďaka založeniu a vedeniu Vodného družstva pre reguláciu Tisy v Medzibodroží a zvýšeniu životnej úrovne v regióne.

Prvým známym predkom šľachtického rodu bol Miklós Székhelyi, syn sedmohradského pána, ktorý pomocou Miklósa Mailátha z bratislavskej župy získal šľachtický titul.

Prvým predstaviteľom staršej grófskej vetvy (vetvy Jozefov) bol Jozef II., podžupan Hontianskej župy, ktorého panovníčka Mária Terézia povýšila v roku 1779 na guvernéra významného prístavného mesta Fiume. V roku 1785 cisár daroval rodine grófsky titul, na čo poukazuje aj korunka s deviatimi perlami nad rodinným erbom. Jeho synom bol gróf Jozef III., ktorý si vzal za ženu grófkou Antóniu Sennyeyovú a ako veno dostal panstvo v Pribeníku, kde nechal postaviť prízemný kaštieľ a katolícku kaplnku.

[1]

Obr. 1 *Erb rodiny Mailáthovcov* (zdroj: exponát v Regionálnom múzeu v Kráľovskom Chlmcí)

Treťou generáciou v spomínanom kaštieli bola rodina grófa Jozefa Mailátha V., ktorý ho zdedil ako 17-ročný a spoločne so svojou ženou, grófkou Máriou Széchenyiovou, ho rozvinuli na vzorné hospodárstvo, ktoré bolo známe po celej krajine. Gróf Jozef Mailáth sa narodil v roku 1858 v Pécsi. Sám sa považoval v prvom rade za sociológa, organistu a skladateľa. Popri pracovných povinnostiach vo vodnom družstve pre reguláciu Tisy

v Medzibodroží veľa písal, publikoval v oblasti hospodárstva a sociológie, no predovšetkým sa venoval svojej vášni – hudbe, muzicírovaniu a komponovaniu. [1]

Obr.2 *Gróf Jozef Mailáth V.* (zdroj: <http://mhk.szofi.net/csarnok/m/majlathj.htm>)

Jeho manželka, grófka Mária Széchenyiová, bola taktiež významnou osobnosťou svojej doby. Nazývali ju Paňou Medzibodrožia. Založila Dobročinný spolok žien v Medzibodroží – Spolok červeného kríža v Medzibodroží, bola predsedníčkou Združenia riadiaceho hospodárstva, priemyslu a obchodu v Medzibodroží, starala sa o ženy a siroty. Po prvej svetovej vojne v roku 1919 ju spolu s manželom zatkli, a po uplatnení Trianonskej mierovej zmluvy v roku 1920 žili v Pribeníku, kde sú aj pochovaní. [1]

Obr. 3 Grófka Mária Széchenyiová (zdroj: exponát v Regionálnom múzeu v Kráľovskom Chlmcí)

DOMÁCE MUZICÍROVANIE RODU MAILÁTHOVCOV

Ako bolo v tej u urodzených a aristokratických rodín zvykom, aj u Mailáthovcov bolo prirodzené, že každý z členov rodiny ovládal hru na niektorom z hudobných nástrojov. V súčasnosti nie je známe, kde nadobudol gróf Jozef Mailáth V. svoje prvotné hudobné vzdelanie, avšak z jeho písomností a zachovaných listov sa dozvedáme, že pomerne častým hosťom v pribenickom kaštieli bol István Thomán, žiak Ferenc Liszta a učiteľ Bélu Bartóka. V tom čase u Thomána študovala Stefánia Szalayová, ktorá neskôr vyučovala grófa aj jeho rodinu hru na klavíri. V denníku *Nemzeti ujság* z roku 1932 sa dozvedáme, že mladomanželia pri vstupe do kaštieľa oddane muzicírovali – gróf na harmóniu a grófka na klavíri. „*Hudba spojila ich duše a z vďaky za svoje šťastie vzdávali hold hudbe.*“ - písali v denníku *Nemzeti úlság*. [3] Obľúbeným nástrojom grófa bolo predovšetkým harmónium a organ. Podľa mesačníka *Magyarország és a nagyvilág* stál vo veľkej sále kaštieľa klavír, vedľa ktorého boli zoradené malé stojany plné nôt. V kaplnke kaštieľa stálo harmónium, ktoré neskôr vystriedal organ značky Riegel. [2] Keďže okrem iného zastával aj post miestneho organistu a často sprevádzal na harmóniu detský zbor miestnej ľudovej školy, nepriamo zasahoval do hudobnej výchovy miestneho obyvateľstva. O svojej profesii organistu sa zmienil vo svojom spise *Wie ich Organist wurde* (Ako som sa stal organistom), ktorý vyšiel v tlači v Budapešti v roku 1926. Do formovania hudobného vkusu miestneho obyvateľstva zasahoval nielen ako organista, ale aj organizátor výchovných, komorných a dobročinných koncertov. V roku 1905 sa stal čestným členom Združenia učiteľov zemplínskej župy (Zemplén

vármegyei Tanító Egyesület). Tamojší bohatý koncertný život pod záštitou grófa Jozefa Mailátha V. dokumentovala miestna i budapeštianska denná tlač. O prvom koncerte manželov Mailáthovcov sa zmienila kronika Dobročinného spolku žien v Medzibodroží v roku 1898, ktorého zakladateľkou bola grófka Mária Széchenyi Mailáthová. O ďalšom sa dozvedáme z rovnakého zdroja – 29. mája 1904 sa uskutočnil „elitný koncert“ v pribenickom kaštieli, kde vystúpil gróf so svojou dcérou, contessou Erzsébet, ktorá bola huslistkou. V júni roku 1906 usporiadala v Sátoraljaújhelyi barónka Sennyeyová veľkolepý večierok, kde hrala na klavíri aj grófka Mária Széchenyi Mailáthová. O jej bravúrnom vystúpení písali v denníku Zemplén. [4]

V kaštieli sa konali takmer každý týždeň komorné koncerty, kde zväčša účinkovalo tzv. Pribenické kvarteto. Jeho členmi boli okrem manželov Mailáthovcov aj Miklós Dános a Gyula S. Pösch. Na spoločnom koncerte často hrávala celá rodina Mailáthovcov. Grófka na klavíri, gróf doprevádzal na harmóniu, dcéra Mária hrávala prvé husle, Erzsébet druhé husle, Jozef mladší na viole, Stefánia a Pavol na violončele. O mnohých vystúpeniach sa dozvedáme z kroniky kultúrnej a literárnej asociácie *Kazincy-Kör*, ktorá bola založená v roku 1898 v Košiciach a jej členmi bola aj urodzená rodina Mailáthovcov. [1]

Obr. 4 Komorné zoskupenie rodiny Mailáthovcov (zdroj: exponát v Regionálnom múzeu v Kráľovskom Chlmci)

SKLADATEĽSKÁ ČINNOSŤ JOZEFA MAILÁTHA V.

Gróf Jozef Mailáth V. bol činný aj ako skladateľ. Napísal pätnásť skladieb zväčša ide o tance a piesne pre klavír, spev, husle a violončelo, z ktorých sa zachovalo len osem. Jeho prvotinu *Bitte, Platz! Polka Op.1* komponoval pre urodzeného pána Alexandera Rittera von Pawlowski a bola vydaná vydavateľstvom V. Kratochwill v máji 1876 vo Viedni. Ďalším dielom je *Gartenfest-Polka (Polka záhradnej slávnosti)* v štýle

francaise.. Túto polku venoval jeho excelencii Antonovi Ritterovi von Schmerling, kurátorovi cisárskej a kráľovskej Tereziánskej Akadémie. Vydaná bola v rovnakom vydavateľstve ako jeho prvotina, v roku 1876 vo Viedni.

Obr. 5 Úvodná strana diela *Gartenfest-Polka* (zdroj: exponát v Regionálnom múzeu v Kráľovskom Chlmci)

V nasledujúcom roku skomponoval *Abiturienten-Polka-Mazur* venovanú manželke. Ďalšou polkou *francaise* bola *Maiglöckchen Op.4*, ktorú vydal v auguste 1878 vo Viedni. Jeho piatou skladbou je valčík *Faschingsträume Op.5*, venovaný Jeho kráľovskej výsosti saskému kniežaťu Agustovi von Coburg-Gota, vydaný v marci roku 1879 vo Viedni. Ďalší valčík *Szép idők Op. 6* venoval vdove grófa Sándora Telekiho pri príležitosti právnického plesu v roku 1880. Nasledujúcich päťdesiat rokov sa komponovaniu nevenoval.

Obr. 6 *Pastorale* pre husle a klavír (zdroj: exponát v Regionálnom múzeu v Kráľovskom Chlmcí)

Po päťdesiatročnej odmlke zvolil gróf pri nasledujúcich dielach skôr duchovnú tematiku. Jeho prvou piesňou bola *Ave Maria* pre soprán, orchester a organ z roku 1930. *Szent Imre himnusz* (*Hymnu k sv. Imrichovi*) komponoval pre organ v roku 1930. Predpokladáme, že nasledujúce tri komorné diela vznikli pre potreby domáceho rodinného muzicírovania – *Románc* (*Romanca*) pre violončelo a klavír (1934), *Dal szöveg nélkül* (*Pieseň bez slov*) pre violončelo a klavír (1935) a *Pastorale* pre husle a klavír (1935). Ako milovník poézie sa gróf pri komponovaní nechal inšpirovať aj veršami obľúbených autorov Attilu Péteri Takácsa a Ety Zorádovej – *Két dal* (*Dve piesne*) – *Hitvallás* (*Vierovyznanie*), *A Hit* (*Viera*), *Anya ölében* (*V náručí matky*) a *Szentmisén* (*Na omši*). Všetky vznikli v roku 1935.

Jeho posledným dielom je *Valzer*, ktoré sa zachovalo v rukopise.

ZÁVER

Medzi expozíciami rodiny Mailáthovcov v kultúrnom centre Medzibodrožia a Použia, v Regionálnom múzeu v Kráľovskom Chlmci sa nachádza päť zo spomínaných kompozícií - *Gartenfest-Polka*, *Abiturienten-Polka-Mazur*, *Szép idők*, *Dal szöveg nélkül* a *Pastorale*. Z kompozičného pohľadu ide predovšetkým o diela určené pre domáce muzicírovanie. Sú nesporne technicky ľahko zvládnuteľnými, no remeselné zdatne koncipovanými dielami s nekomplikovanou harmonickou koncepciou, čo reprezentuje predovšetkým laickú hudobnú zaniatenosť Jozefa Mailátha. Oceňujeme mimoriadnu snahu pracovníkov múzea zachovať a oživiť dávnu históriu tohto šľachtického rodu a pripomenúť verejnosti ich snahu o pozdvihnutie tohto regionu nielen z pohľadu regionálneho rozvoja, ale aj kultúrno-spoločenského. Vyššie uvedené skutočnosti jednoznačne dokazujú, že Gróf Jozef Mailáth V. významným spôsobom obohatil kultúrny život v Medzibodroží, nielen ako organizátor kultúrnych, koncertných podujatí, ale aj ako aktívny hudobník, organista a skladateľ. Bol hudobníkom, ktorý významným spôsobom pestoval, ochraňoval a zveľaďoval dedičstvo v oblasti komornej, tanečnej, no predovšetkým duchovnej hudby v Medzibodroží. Našou ďalšou snahou bude podporiť túto inštitúciu v snahe oživiť zachované hudobné diela či už formou ich koncertného predvedenia, alebo zvukovej nahrávky.

Zoznam bibliografických údajov:

1. CAP, György, 2015. *Székhelyi gróf Mailáth József közirói tevékenysége, munkái és beszédei*. Perbenyik: MS Print. ISBN 978-80-972002-0-6.
2. *Magyarország és a nagyvilág*, 1900, jún V. roč. (exponát v Regionálnom múzeu v Kráľovskom Chlmci)
3. *Nemzeti ujság*, 1932, 22.05., č. 112. (exponát v Regionálnom múzeu v Kráľovskom Chlmci)
4. *Zemplén*, 1906, 06.06., č. 45. (exponát v Regionálnom múzeu v Kráľovskom Chlmci)

Contact

Mgr. Iveta Štrbák Pandiová, PhD.

Katedra hudby Pedagogickej Fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre,

Slovensko

ispandiova@ukf.sk